

KAKO UČE DAROVITI?

Darko Lončarić

Učiteljski fakultet u Rijeci

Predavanje u Osnovnoj školi Podmurvice, Rijeka
povodom Dana darovitih 2014. (26. ožujka 2014.)

KAKO NAVESTI OVAJ IZVOR:

- Lončarić, D. (2014). Kako uče daroviti? Predavanje u Osnovnoj školi Podmurvice povodom Dana darovitih 2014. (26. ožujka 2014.), u organizaciji Centra za poticanje darovitosti, Rijeka, Hrvatska.

PRIJE POČETKA: TKO, ŠTO, ZAŠTO

- Svaki pokušaj **poučavanja** mora biti utemeljen na spoznajama **o učenju i osobinama** učenika
- Kako daroviti uče?
- Koje su osobine učenika često povezane s darovitošću?
- "Ništa nije tako diskriminirajuće kao jednak tretman nejednakih"
- Svi smo osobe s posebnim potrebama
- Svi smo vrijedni bez obzira na to jesmo li ili nismo daroviti

POZNAJETE LI DAROVITO DIJETE?

- Osobno iskustvo
- Dominantna emocija
 - Iznenađenje (nisam znao da to može...)
 - Radost (privilegija; prilika za učenje i poučavanje)
 - Ponos (zlato moje pametno)
 - Ljutnja (zašto mora sve raditi po svome)
 - Sram (nije me trebao baš tako posramiti)
 - Zavidnost (zna više od mene)
 - Zabrinutost (što ga u životu čeka...)
 - ...

ŠTO ZNAMO O DJETETU AKO NAM KAŽU DA JE DAROVITO?

- Ne znamo baš mnogo...
- **Terminološka zbrka:** darovito, talentirano, dijete s posebnim potrebama, dvostruko iznimno dijete, dijete kod kojeg je uočen nerazmjer sposobnosti i obrazovnog postignuća...
- Ono može biti:
 - Uspješno u školi – neuspješno
 - Samouvjereno – nesigurno, anksiozno
 - Popularno – odbačeno
 - Samostalno – ovisno
 - Uzorno – problematično
 - Prilagođeno – neprilagođeno
 - Obzirno – bezobzirno (bezobrazno)
 - Pomaže drugima – ne zna kako pomoći drugima
 - Roditelji su im preambiciozni – roditelji ih zanemaruju

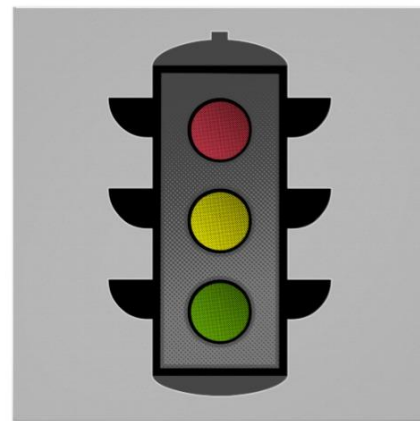
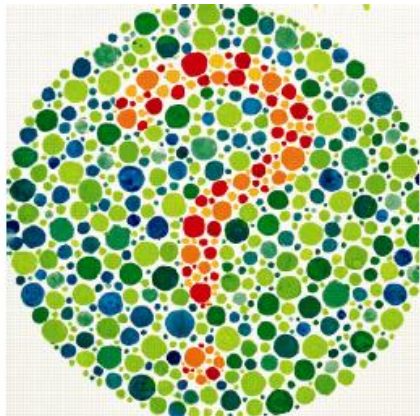
POSLJEDICE ZA PREPORUKE I RAD S DAROVITOM DJECOM

- Ne postoji univerzalni pristup koji vrijedi za svu darovitu djecu
- Ipak, postoje neke pravilnosti na kojima možemo graditi
- Da bi shvatili kako uče i doživljavaju svijet oko sebe trebamo se pokušati uvući u kožu darovitog djeteta

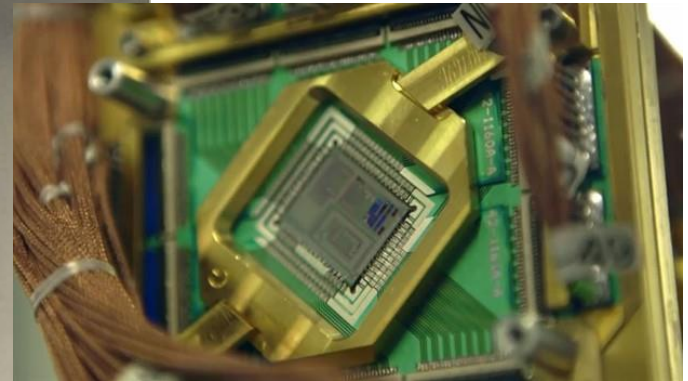
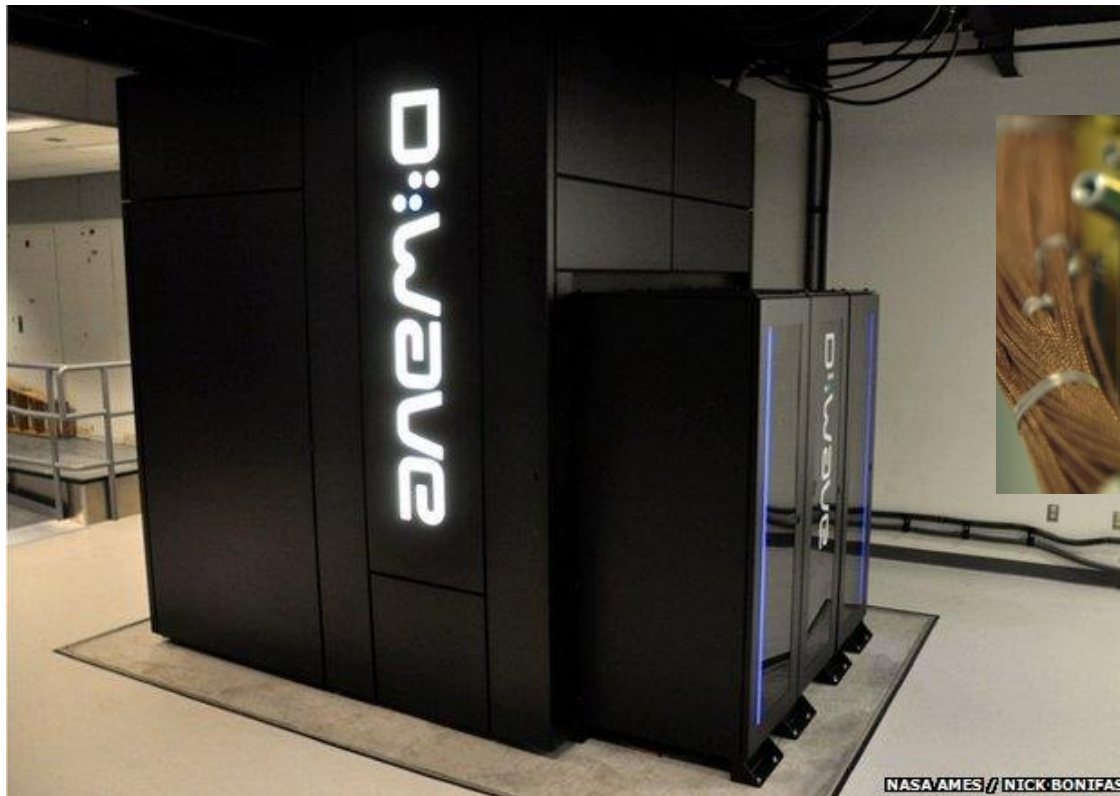
U KOŽI DAROVITOG DJETETA 1

- Dobrodošli na planet Dalton

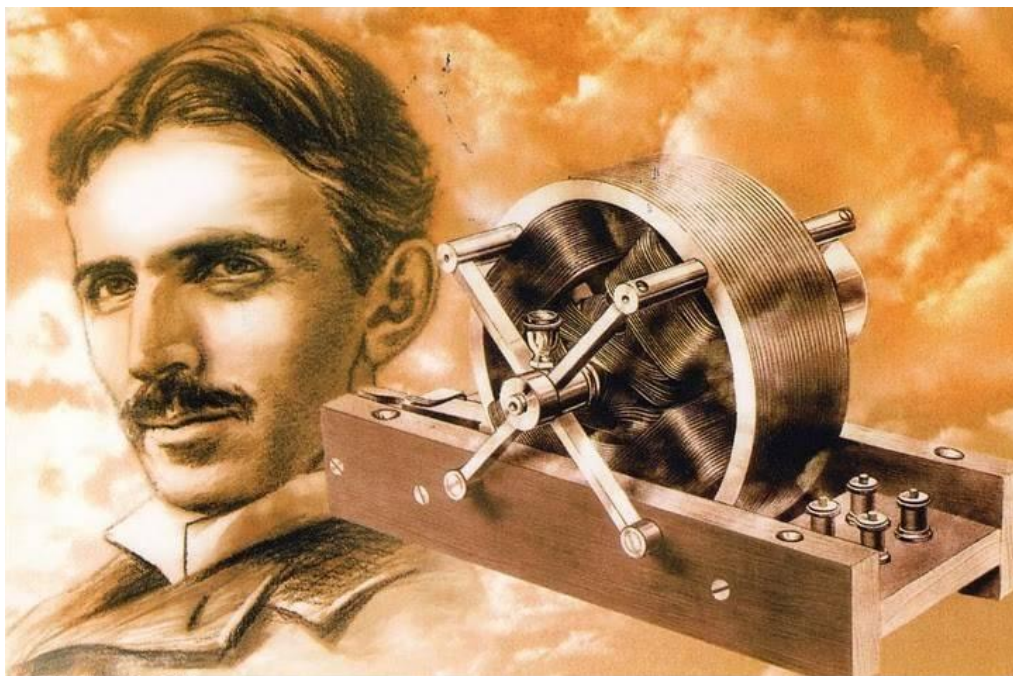
U KOŽI DAROVITOG DJETETA 2

- Prvo „kvantno” računalo D-Wave

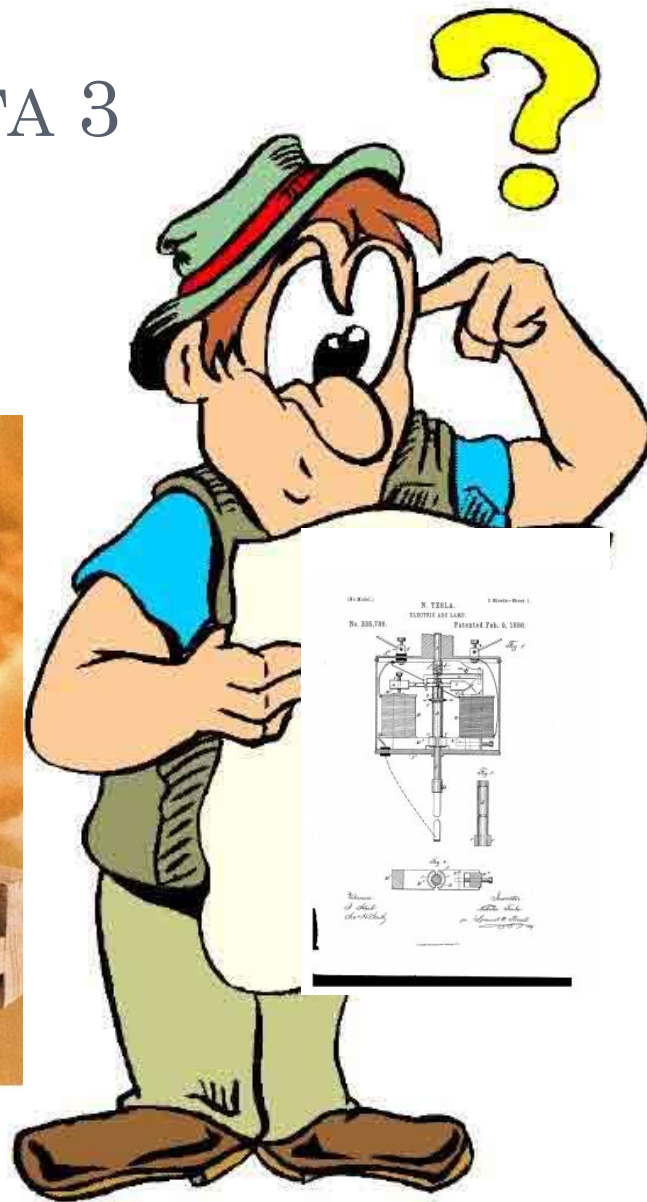

U KOŽI DAROVITOG DJETETA 3

- Tesla

© ALLNUMIS.COM

UČE LI UOPĆE TA DAROVITA DJECA?

- Njihov proces učenja može se opisati kao:
 - Lako
 - Brzo
 - Spontano
 - Intuitivno
 - Bez truda
- **Pamte** informacije samim sudjelovanjem na nastavi i u angažirajućim aktivnostima
- Često se manje oslanjaju na jednostavne **strategije** učenja poput ponavljanja a više na složene strategije poput elaboracije i povezivanja
- Klasični trudbenički algoritmi čine se nepotrebni, smetaju im, oni „**ne uče tako**”, vježbanje i ponavljanje izazivaju otpor i dosadu.

TEST ZA PREDŠKOLCE

This problem can be solved by pre-school children in 5-10 minutes, by programmers - in 1 hour, by people with higher education... well, check it yourself! :)

8809=6

7111=0

2172=0

6666=4

1111=0

3213=0

7662=2

9313=1

0000=4

2222=0

3333=0

5555=0

8193=3

8096=5

7777=0

9999=4

7756=1

6855=3

9881=5

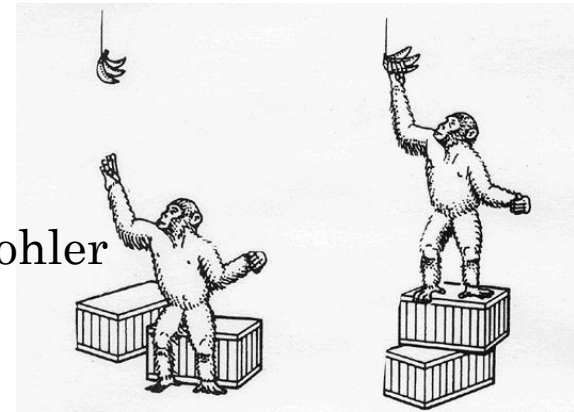
5531=0

2581=???

NAJBOLJI MODEL KOJI OPISUJE UČENJE DAROVITIH: UČENJE UVIDOM

- Priča o čaši vode...
- Priča o 20 životinja...

Wolfgang Kohler

- Učenje uvidom ima **iznenadni i trenutni učinak** (a-ha efekt)
- događa se kada se u trenutku usmjerenosti na **relevantne informacije** koje su **istovremeno dostupne** u radnoj memoriji i nad kojima se mogu vršiti **mentalne operacije** i
- karakterizira ga rješavanje problema trenutnim razumijevanjem **odnosa između relevantnih elemenata** problema, **bez** prethodnih pokušaja i pogrešaka, usmjeravanja, uvježbavanja ili podučavanja
- Kad puno toga znaš, možeš istovremeno s time baratati i sve presložiti u točan odgovor

KAKO UGASITI INTUICIJU?

- Nametanjem truda,
- ponavljanja,
- metode,
- drila,
- poštivanja postupka (nije važno jesi li došao do točnog odgovora, važno je kako si do njega došao)
- Primitivni refleksi kod novorođenčeta

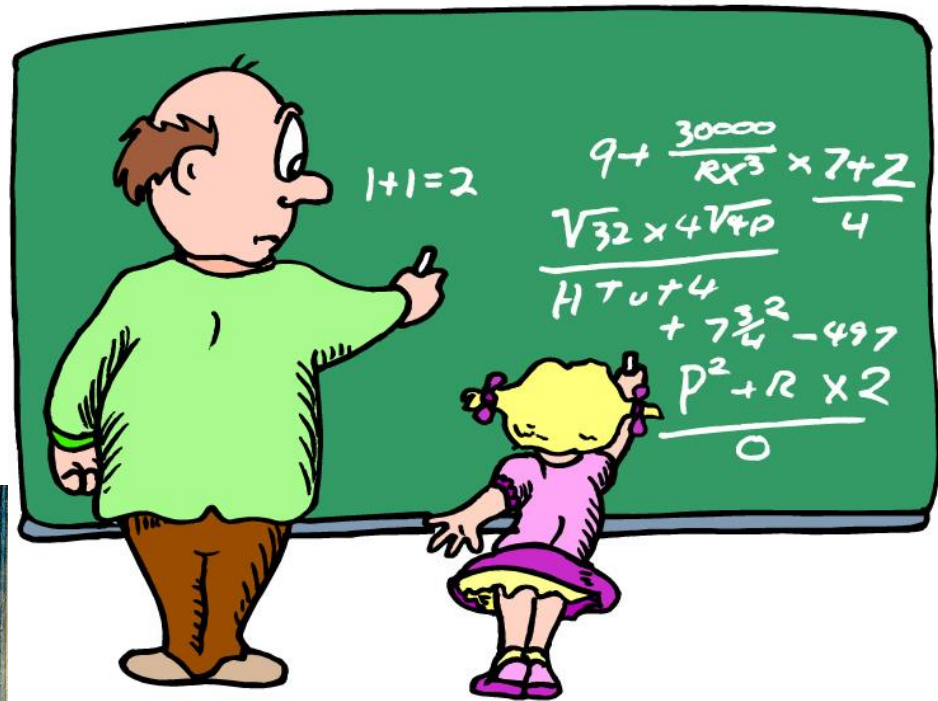
ZAŠTO (UGASITI) NADOGRADITI NA INTUICIJU?

- Intuicija i uvidi mogu nas dogurati **tek do određene razine** postignuća
- Nakon te razine potrebna je metoda, sustavnost i trud
- Metodičnost, sustavnost i ulaganje truda mogu negativno utjecati na intuitivnost i učenje uvidom
- Balans između **trudbeničkog modaliteta** (metoda, struktura, ponavljanje)
- i **intuitivnog modaliteta** (sloboda, pozitivne emocije, dokolica, razigranost, kreativnost)

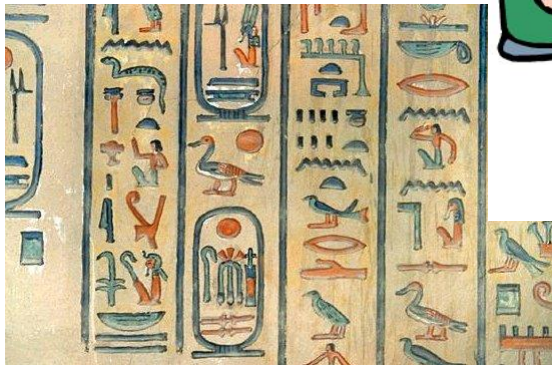

VRIJEDNOST KLASIČNIH METODA

- Rješavanje sve složenijih matematičkih zadataka
- Primjer: dijete koje je brzo učilo riječi
 - Mama
 - Tata
 - Lopta
 - Košarka
 - Krstarica
 - Otorinolaringologija

porpumi	petjedinstatvjest
萬	万
開	开
億	亿
劃	划
壯	壮

JESU LI DAROVITI UČENICI SAMOREGULIRANI UČENICI?

- Samoregulirano učenje je sistematski proces koji uključuje
- 1. postavljanje osobnih ciljeva i
- 2. usmjeravanje truda i aktivnosti ka postizanju tih ciljeva

JE LI UČENIK REAKTIVAN ILI PROAKTIVAN?

- Prema **staroj paradigmi** obrazovanja učenik je pasivni prijemnik informacija koji reagira na metode poučavanja i okolinu (dakle za učenje su odgovorne metode poučavanja i poticajna okolina) i reproducira naučeno.
- Prema novoj perspektivi cjeloživotnog učenja **učenik aktivno**:
 - - odabire i kreira prilike i situacije učenja
 - - koristi strategije za napredovanje i prilagođava/mijenja ih ako nisu učinkovite
 - - uspješno se suočava s problemima i zaobilazi prepreke
 - - prati svoj napredak
 - - motivira se
 - - evaluira svoju izvedbu i postignuća prema **svojim** standardima

CIKLUS TRUDA I USPJEHA

- Razočarani roditelj: „Ti vaši testovi inteligencije ne vrijede ništa”
- U nižim razredima OŠ savladavaju gradivo bez truda
- Grade svoje samopoštovanje na doživljaju sebe kao inteligentne osobe
- Prijatelji se trude i ne postižu njihove rezultate -
> Implicitna teorija inteligencije: „Ako se trudiš znači da si glup”
- U gimnaziji i na fakultetu se neće truditi:
samohendikepiranje -> neuspjeh

ŠTO POSPJEŠUJE SAMOREGULIRANO UČENJE (PROAKTIVNI OBRAZAC)?

- Proaktivna uvjerenja o kontroli i atribucije koje potiču proaktivnost (**Trud**; kontrolabilnost)
- Samoučinkovitost,
- Ciljevi usvajanja znanja i povećanja kompetencija;
- Motivacijske strategije za poticanje procesa učenja (Postavljanje ciljeva, **Reguliranje truda i Upravljanje radom, vremenom i okolinom**);
- Strategije suočavanja s neuspjehom usmjerene na rješavanje problema;
- Ciklus (meta)kognitivne kontrole učenja (strategije vezane za proces: **Ponavljanje i uvježbavanje; Kontrola tijeka i ishoda učenja**), Duboko kognitivno procesiranje (strategije vezane za sadržaj; Elaboracija, Organizacija, Primjena, Kritičko mišljenje)

ŠTO SPUTAVA SAMOREGULIRANO UČENJE (OBRAMBENI OBRAZAC)

- Obrambena uvjerenja o kontroli i atribucije koje potiču pasivnost (**eksternalni faktori, stabilne sposobnosti**);
- Anksioznost,
- Ciljevi izbjegavanja pogrešaka, **kompeticije, samozaštite, samopromocije, izbjegavanja truda i povećanja popularnosti**;
- Motivacijske strategije za zaštitu samopoštovanja (**Samohendikepiranje i Obrambeni pesimizam**);
- Strategije suočavanja s neuspjehom usmjerene na zaštitu emocija udaljavanjem (**Izbjegavanje, maštanje, skretanje pažnje**) i usmjerene na zaštitu ega udaljavanjem (**Odustajanje i reinterpretacija, Ignoriranje problema, Ismijavanje problema**);
- Površinsko kognitivno procesiranje (**Usmjerenost na minimalne zahtjeve** i Doslovno memoriranje)

KAKO POUČAVATI DAROVITE

- Diferenciran program za darovite nije jedinstven i isti za svako dijete, ali ne razlikuje se toliko u metodi poučavanja koliko u sadržajima koji im se nude i socio-emocionalnom pristupu
- Pristup učenju i osobine darovitog djeteta ukazuju da u poučavanju osobitu pažnju moramo posvetiti:
 - Socijalnoj i emocionalnoj dimenziji
 - Sprječavanju obrambenih obrazaca samoregulacije
 - Podupiranju ciklusa „trud-uspjeh” i sprječavanju implicitne teorije inteligencije: „Ako se trudiš to znači da si glup”

EMOCIONALNO-SOCIJALNA DIMENZIJA

- Platon - posebno obrazovanje darovitih kao budućih vođa demokracije.
- Definiranje darovitosti **preko osobina učenika** koje omogućavaju postizanje uspjeha:
- Darovit učenik je učenik koji ima:
- - vrlo razvijene opće intelektualne sposobnosti (određene psihometrijskim pristupom testiranja inteligencije),
- - specifične sposobnosti kao što su: kreativnost, akademske sposobnosti (logičke, jezične, matematičke), psihomotorne sposobnosti i umjetničke sposobnosti (likovne, glazbene, literarne),

VAŽAN DODATAK DEFINICIJI DAROVITOSTI

- - **interpersonalne vještine** (emocionalna inteligencija, osobine vođe, razumijevanje drugih koji nisu daroviti ili talentirani, usmjerenost na kvalitetu interpersonalnih odnosa)
- - i osobine koje ga potiču na **prosocijalnu aktivnost i intelektualnu radoznalost** (samopoštovanje i samoefikasnost, motiviranost, usmjerenost na postizanje cilja uz zadržavanje kvalitetnih interpersonalnih odnosa, sposobnost formuliranja ciljeva i praćenja napretka, ekstraverzija, emocionalna stabilnost, ugodnost, otvorenost za iskustva)

ZAŠTO SU VAŽNE INTERPERSONALNE I SAMOREGULATIVNE OSOBINE?

- Ključne za postizanje uspjeha u brojnim područjima.
- Izostanak tih vještina i osobina povezan je s fenomenom neuspješnih učenika koji imaju visoke potencijale (potencijalno daroviti, ali neuspješni);
- Bez navedenih osobina u najboljem slučaju daroviti završe na zabavnim "kviz" emisijama, a rijetki, poput Mirka Miočića, na taj način mogu osigurati vlastitu egzistenciju.

KOJI UČINAK IMAJU OSOBINE DAROVITIH NA POUČAVATELJE?

- Whithmore (1985) u svom popisu osobina darovitih navodi da se daroviti:
 - **opiru konformizmu,**
 - **imaju širok raspon interesa** koji ne uključuje samo školska znanja,
 - skloni su **perfekcionizmu** i
 - mogu biti **netolerantni** na ljudske slabosti.
 - Utvrđeno je također da u nekim područjima imaju **više znanja i vještina od svojih učitelja,** postavljaju **teška pitanja,** školski zahtjevi su ispod njihovih sposobnosti i potreba, dosađuju se na satu, **nemaju naviku učenja.**
 - Njihovo kritičko mišljenje i dominiranje znanjem i vještinama mogu kod učiteljice izazvati osjećaj **ugroženosti i iritiranosti.**

NE MOŽEMO MIJENJATI SVIJET ALI MOŽEMO SNAŽITI KOMPETENCIJE DAROVITIH

- Ne možemo mijenjati svih s kojima će daroviti dolaziti u kontakt, ali možemo poučiti darovite:
- **interpersonalnim vještinama**, vođenju, upravljanju, motiviranju sebe i drugih
- olakšati im **razumijevanje tudih potreba** (posebno potrebu za poštovanjem i samopoštovanjem), ciljeva, očekivanja i tuđa ograničenja.
- Možemo ih podučiti metodama postavljanja ciljeva, motiviranja i samoreguliranog učenja.

12 SAVJETA ZA RAD S DAROVITIMA 1

- 1. Uvođenje **veće količine** interesantnih i primjenjivih informacija na određenu programom zadanu temu.
- 2. Poučavanje treba ići u **veću dubinu**, temu treba obraditi detaljnije, svestrano, tragati za odgovorima koji nisu očigledni.
- 3. Treba omogućiti **primjenu znanja i elaboraciju** znanja povezivanjem s drugim područjima
- 4. Prilagodite način poučavanja stavljanjem naglaska na **razumijevanje i kreativnost**.

12 SAVJETA ZA RAD S DAROVITIMA 2

- 5. Dok drugima strukturirate sadržaje i način učenja dozvolite darovitima da **sami strukturiraju sadržaj** i odaberu način učenja.
- 6. Potičite **emocionalni i socijalni razvoj** djeteta.
- 7. Pokušajte postići da darovito dijete preuzme osobnu **odgovornost za vlastiti uspjeh** i **prosocijalni motiv** za pomaganjem drugima.
- 8. Budite samo donekle vođeni djetetovim interesima uz uvažavanje znanja i kompetencija koje mora steći za daljnje uspješno savladavanje programa. Djetetu se mora pojasniti da ne može raditi samo ono što ga interesira te da ponekad mora naučiti i ono što ga ne interesira kako bi u konačnici postigao ono što želi.

12 SAVJETA ZA RAD S DAROVITIMA 3

- 9. Djetetu treba objasniti da **put do cilja nije uvijek izravan, kratak i lagan** i da su neka znanja i vještine neophodne na tom putu iako na prvi pogled nisu povezane s ciljem.
- 10. Kod darovite djece ponekad je važno razviti **samoregulacijske vještine** odloženog zadovoljenja potreba, postavljanja ciljeva i analize koraka potrebnih da postignu ciljeve.

12 SAVJETA ZA RAD S DAROVITIMA 4

- 11. Pomognite im uvidjeti da većina ljudi s kojima dolaze u susret nemaju iste sposobnosti i osobine kao oni, da su **okruženi ljudima "s posebnim potrebama"** (uključujući potrebu za poštovanjem) i da se prema takvim ljudima moraju odnositi blagonaklono i razumjeti njihova ograničenja.
- 12. Podučite ih **interpersonalnim vještinama** i kako te vještine iskoristiti za osobni razvoj i dobrobit drugih u neposrednoj ili široj okolini. Ukažite im na potrebu da se angažiraju na pitanjima vezanim uz dobrobit šire zajednice kako bi mogli kasnije preuzeti odgovornost za napredak društva.

Pomognimo i darovitima da realiziraju sve svoje potencijale!

Hvala na pažnji!

